

Lähes 100 vuotta geologista tutkimusta Bulletinin sivuilla

ELINA LEHTONEN ja
NIINA KUOSMANEN

Suomen Geologinen Seura (SGS) on julkaissut *Bulletin of the Geological Society of Finland* -julkaisusarjaa 1920-luvulta alkaen. Viime vuonna julkaisusarja täytti 90 vuotta. Bulletinin julkaisu aloitettiin vuonna 1929 nimellä *Comptes Rendus de la Société Géologique de Finland* ja se ilmestyi yhteisjulkaisuna Geologisen tutkimuslaitoksen (nyk. Geologian tutkimuskeskus) *Bulletin de la Commission géologique de Finlande* -julkaisun kanssa.

Laitakarin (1936) kirjoittamasta Suomen Geologisen Seuran historiikista selviää Bulletinin alkuvaiheista seuraavaa:

”Oman julkaisusarjan tarve oli tullut hyvin tuntuvaaksi, varsinkin sen jälkeen, kun Geologinen toimikunta ei enää saanut ottaa sarjoihinsa muiden kuin omien virkamiestensä kirjoituksia. Oltiin pakotettuja julkaisemaan geologisia tutkimuksia sellaisissa tieteellisissä sarjoissa, joissa geologiaa ei yleensä ollut, tai oltiin pakotettuja käyttämään ulkolaisia sarjoja. Paljon julkaistiin m. m. Tukholman geologisen seuran aikakauskirjassa. Tällainen olotila tahdottiin pikimmiten lopettaa, ja siksi tehtiin kaikki mitä voitiin oman julkaisusarjan aikaansaamiseksi.”

Syksyllä vuonna 1926 Seura valitsi toimistukunnan Geologisen Yhdistyksen julkaisujen painattamiskysymyksen valmistelemista varten (katso esim. Virkkala 1986). Toimikuntaan kuuluivat professorit Ramsay, Sederholm ja Eskola sekä seuran puheenjohtaja ja sihteeri

Bulletin of the Geological Society of Finland

Nimi/Name	Alkaen/From	Päättyen/To
Niina Kuosmanen	1.1.2019	
Jussi S. Heinonen	1.1.2014	31.12.2018
Joonas Virtasalo	1.1.2009	31.12.2013
Petri Peltonen	1.1.2003	31.12.2008
Yrjö Kähkönen	1.1.1998	31.12.2002
Vesa Peuraniemi	1.1.1996	31.12.1997
Juha Pekka Lunkka	1.1.1993	31.12.1995
Veli-Pekka Salonen	1.1.1990	31.12.1992
Pekka A. Nurmi	1.1.1987	31.12.1989
Seppo I. Lahti	1.1.1982	31.12.1986
Ilpo O. Laiti	1.1.1979	31.12.1981
Pertti Lahermo	1.7.1974	31.12.1978
Mauno Lehijärvi	1.1.1968	30.6.1974

Comptes Rendus de la Société Géologique de Finland

Mauno Lehijärvi	1964	1967
Kalevi Virkkala ja Marjatta Okko	1963	1963
Kalevi Virkkala	1961	1963
Oke Vaasjoki	1959	1960
Juhani Seitsaari	1956	1958
Simo Kaitaro	1954	1955
Kalervo Rankama	1951	1953

Taulukko 1. *Comptes Rendus de la Société Géologique de Finland* ja *Bulletin of the Geological Society of Finland* päätoimittajat vuodesta 1951 alkaen.

Table 1. Editors of the *Comptes Rendus de la Société Géologique de Finland* and *Bulletin of the Geological Society of Finland* since 1951.

Kuva 1. Bulletinin ulkoasu pysyi pitkään samanlaisena (vasemmalla). Vuodesta 2005 lähtien Bulletinissa on ollut vaihtuva kansikuva: ensimmäinen oli Kari A. Kinnusen kuva kultanäytteen pintarakenteesta (keskellä) ja viimeisimmässä kannessa on Johanna Tepsellin pyyhkäisyelektronimikroskooppilla otettu kuva zirkoneista (oikealla).

Figure 1. Layout of Bulletin remained unchanged for long (on the left). From year 2005 Bulletin has had changing cover photo: First cover portrayed surface sculpturing of a gold specimen by Kari A. Kinnunen (in the middle) and the latest cover is image of zircon grains taken with scanning electron microscope by Johanna Tepsell (on the right).

vaihtuvina jäseninä. Aluksi Bulletinilla ei ollut yhtä nimettyä päätoimittajaa, vaan lehden toimitus ja käsikirjoitusten hyväksyminen painatettavaksi oli SGS:n puheenjohtajasta, sihteeristä ja kolmesta seuran jäsenestä koostuvan julkaisukomitean vastuulla. Vuodesta 1951 alkaen lehden alkusivuilla on erikseen mainittu toimituskunta ja päätoimittaja: päätoimittajia Bulletinilla on ollut 19 (taulukko 1), joista Mauno Lehijärvi on hoitanut päätoimittajan pestiä pisimpään, lähes 10 vuotta välillä 1964–1974.

Ensimmäinen volyyymi julkaistiin vuonna 1929. Se sisälsi kahdentoista selostuksen ja viiden julkaisun lisäksi vuoden 1927 jäsenluettelon, toimintakertomuksen suomeksi, ruotsiksi ja ranskaksi, sekä vuosien 1924–1927 järjestetyt Helsingin geologisen yhdistyksen (SGS:n aiempi nimi) kokousten tiedot. Vuodesta 1968 alkaen julkaisusarja on ilmestynyt erillään Geologisen tutkimuslaitoksen (nyk. Geologian tutkimuskeskus) Bulletinista *Bulletin of the Geological Society of Finland* -nimellä (Virkkala 1986). Bulletinin ulkoasu säilyi pitkään hyvin pelkistettynä kunnes vuonna 2005 Bulletin sai uudistuksen myötä vaihtuvan kansikuvan (kuva 1).

Vertaisarvioituksi tieteelliseksi julkaisuksi

Varhaiset Bulletinin numerot ovat varsinainen SGS:n historian tiedonjyvien arkisto. Seuran jäsenlistojen, toimintakertomusten ja tiedonantojen julkaisu jatkui aina vuoteen 1948, minkä jälkeen SGS:n toiminnasta tiedottaminen siirtyi Geologi-lehdelle ja Bulletin siirtyi julkaisemaan tieteellisiä tutkimusartikkeleita. Ensimmäinen ainoastaan tutkimusartikkeleita

ta sisältänyt numero oli vuonna 1949 ilmestynyt professori Matti Sauramon 60-vuotisjuhlan kunniaksi ilmestynyt volyymi 22, jossa julkaistiin 18 tutkimusartikkelia. Vuonna 1983 tehdyn linjauksen mukaan Bulletinin voitiin lähettää myös lyhyempiä tieteellisiä tiedonantoja, ”scientific communications” (Lahti 1983). Tämän ajateltiin poistavan Bulletinin ja Geologi-lehden kirjoitusten välistä aukkoa.

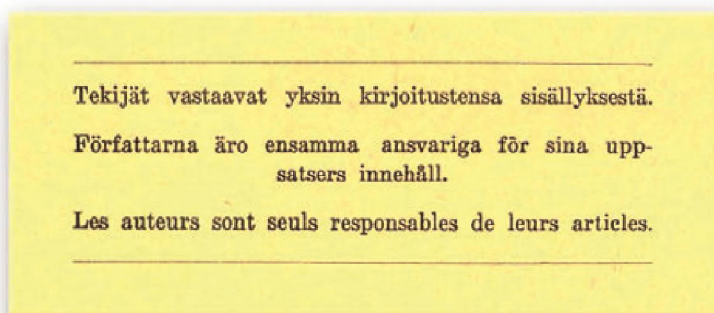
Julkaisutoiminnan varhaisvaiheissa julkaisujen kieli oli hyvin vaihtelevaa. Tutkimusartikkelien kieli on ollut varhaisvaiheessa pääosin saksa, mutta artikkeleita sekä tiedonantoja on kirjoitettu lisäksi suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja ranskaksi. 1950-luvun alkupuolelta julkaisujen kieleksi alkoi vakiintua englanti, joskin vielä vuonna 1973 Bulletinin sivuilta löytyy saksankielinen artikkeli (Mölder ja Tynni 1973). Vielä vuoden 1986 kirjoittajaohjeissa mainitaan artikkelien voivan olla englannin-, saksan- tai ranskankielisiä, mutta seuraavan vuoden ohjeissa mainitaan ainoastaan englanti.

Pitkään Bulletinissa julkaistujen artikkelien tieteellinen sisältö oli kirjoittajien ja julkaisukomitean vastuulla. Vuoteen 1954 saakka lehden alkusivuilla on ollut näkyvästi esillä

maininta ”Tekijät vastaavat yksin kirjoitustensa sisällöstä” (kuva 2) ja sama ohjeistus on vielä vuoden 1986 lehdissä. 1970-luvun lopulla Geologisessa seurassa käytiin keskustelua pohjoismaisesta yhteistyöstä julkaisutoiminnan suhteen pohjoismaisen ”Nordic Geology”-hankkeen puitteissa (Okko ja Vaasjoki 1977). Vuoden 1977 marraskuussa Geologisen seuran kokouksessa päätettiin kuitenkin pitäytymään omassa julkaisussa, koska geologisen julkaiseminen tilanne oli Suomessa hyvällä tolalla (Suomen Geologinen Seura 1977). Samalla huomioitiin tavoite ohjata Bulletinin julkaisutoimintaa korkeammalle kansainväliselle tasolle. Okon ja Vaasjoen (1977) mukaan tiukempi ennakkotarkastus nostaisi todennäköisesti artikkelien tasoa, mutta toisaalta siitä saatu hyöty saatettaisiin alkuun kokea vähäisenä vaadittuun lisätyöhön verrattuna. Bulletinissa julkaistujen artikkelien vertaisarviointi aloitettiin 1980-luvun lopulla, viimeistään vuonna 1987. Arkistojen perusteella epävarmaksi jäi se, vakiintuiko vertaisarviointi heti osaksi Bulletinin julkaisuprosessia.

Nykyään Bulletinin toimituskunta koostuu päätoimittajasta ja kahdeksasta apulaiseditorista, jotka ovat geologian eri osa-alueiden asiantuntijoita. Näin ollen jokainen Bulletinin lähetetty käsikirjoitus käy läpi asiantuntevan toimitusprosessin. Lisäksi jokaisen Bulletinissa julkaistun artikkelin julkaisupäätös perustuu kansainvälisten standardien mukaisesti kahden toimituskunnan ulkopuolisen vertaisarvioijan lausuntoon.

Bulletin noudattaa tieteellisessä julkaisemisessa yleistyvää avoimen julkaisemisen periaatetta. Bulletinissa julkaiseminen on maksutonta ja vuoden 2014 keväästä lähtien kaikki numerot ovat myös olleet maksutta luettavissa lehden nettisivuilla (<https://www.geologinenseura.fi/fi/bulletin>). Kaksi

Kuva 2. Bulletin ei ole aina ollut vertaisarvioitu lehti. Nykyään kaikki lehdessä julkaistavat artikkelit käyvät läpi tieteellisen vertaisarviointi prosessin.

Figure 2. Text stating that "The authors are solely responsible for the content of their writings" in one of the early volumes of the Bulletin. Nowadays all papers published in Bulletin of the Geological Society of Finland are peer-reviewed.

kertaa vuodessa ilmestyvällä painetulla lehdellä on edelleen vakaa lukijakuntansa, mutta tila-
usmäärien pienentyessä voi olla edessä Bulletinin siirtyminen kokonaan verkkojulkaisuksi.

Havaintoja kirjoittajista ja aiheista

Bulletinin historian alkupuolella on ollut tavallista, että yksi volyymi on sisältänyt useita kirjoituksia samoilta henkilöiltä. 1920-luvun lopun ja 1930-luvun tuotteliaista julkaisijoista mainittakoon esimerkkinä J.J. Sederholm, A. Laitakari, H. Väyrynen, P. Eskola, C.E. Wegman, M. Sauramo ja Th.G. Sahama (Sahlstein ennen vuotta 1939). Monen vuosikymmenen ajan tutkimusartikkelien kirjoittaminen on Bulletinin arkistojen perusteella ollut varsin itsenäistä puuhaa. Ensimmäinen useamman kirjoittajan yhteistyönä syntynyt artikkeli on Eskolan, Vuoriston ja Rankaman artikkeli "*An Experimental Illustration of the Spilite Reaction*" (Eskola, Vuoristo ja Rankama 1937). Tämän jälkeen tavallisin määrä kirjoittajia vaihteli pitkään yhdestä kolmeen kirjoittajaan. Nykyään yhteiskirjoitetut artikkelit ovat Bulletinissa enemmän sääntö kuin poikkeus.

Bulletinissa julkaistujen tutkimusartikkelien aiheet ovat myös vaihdelleet vuosien saatossa ja Bulletinissa on julkaistu monipuolisesti mm. ympäristögeologiaa, sedimentologiaa, kallioperägeologiaa, petrografiaa, mineralogisia, geokemiallisia, geokronologisia ja paleoekologisia tutkimuksia. Viimeisen kymmenen vuoden aikana Bulletinissa julkaistujen artikkelien aiheet ovat hieman painottuneet kallioperägeologiaan, mutta esimerkiksi vuoden 2017 LiDAR erikoisnumero toi esiin edistysaskelia satelliittiaineistojen avulla tehdyn glasiaalimuotojen kartoituksen tutkimuksessa. Bulletinissa onkin vuosien varrella julkaistu useita eri teemoihin keskittyneitä nu-

meroita, kuten nikkeliesiintymiin (vuonna 1980), stratigrafiaan (1992), mikrofossiilitutkimuksiin ja dendrokronologiaan (1994), periglasiaalisissa olosuhteissa tehtyyn tutkimukseen (1997), Itämeren deglasiaatioon ja merenpinnan muutoksiin (2012 ja 2013) ja Fennoskandian deglasiaatioon ja post-glasiaaliin prosesseihin (2018).

Bulletinin merkitys julkaisualustana

Vuoden 2020 kesäkuuhun mennessä Bulletinissa on julkaistu yhteensä 1005 tieteellistä artikkelia. Julkaistujen kirjoitusten määrä on vaihdellut vuosien aikana hyvinkin paljon ja julkaisutahdissa on ollut volyymikohtaisia eroja. Esimerkiksi vuonna 1933 julkaistu volyymi 7 sisältää yhteensä viisi kirjoitusta (joista neljä Pentti Eskolan). Vuonna 1936 julkaistu, Suomen Geologisen Seuran 50-vuotisjuhla-julkaisu, sisältää muhkeat 27 kirjoitusta. Tämä volyymi on myös historiallinen siksi, että se sisältää ensimmäiset naisgeologien kirjoittamat artikkelit Bulletinissa: Anna Hietasen "Über den Rhodonit und andere Manganminerale von Simsjö, Pohjanmaa" (Hietanen 1936) ja Toini Mikkolan "Über die Brauchbarkeit der Projektionsmethoden bei der Untersuchung des sogenannten *Nadelquarzes*" (Mikkola 1936). Vuosikymmenien aikana artikkelien lukumäärä Bulletinin yhtä volyymia kohden on ollut keskimäärin 10–15 artikkelia, kun 2000-luvulla julkaistujen artikkelien määrä on hieman laskenut ja volyymit ovat sisältäneet keskimäärin 5–10 artikkelia, tosin joukosta löytyy myös yli kymmenen artikkelin erikoisvolyymeja. Liekö syynä artikkelimäärien laskuun tutkijoiden lisääntynyt paine julkaista tutkimustuloksia ns. korkeamman vaikuttavuuden julkaisuissa?

Bulletin on historiansa aikana toiminut tärkeänä julkaisualustana useille geologisille tutkimuksille, jotka ovat olleet merkittäviä niin

kansallisesti kuin kansainvälisesti. Esimerkiksi vuonna 1973 englanniksi julkaistussa kirjassaan “Metamorphic rocks and metamorphic belts” Akiho Miyashiro kirjoittaa *Bulletin de la Commission géologique de Finlande* -lehden olleen yksi tärkeimmistä metamorfisen petrologian julkaisuista 1900-luvun alkupuoliskolla, ja hän käyttää kirjassaan viitteenä useita artikkeleita, jotka on julkaistu myös SGS:n Bulletinin alla. Tänä vuonna tuli myös täyteen 50 vuotta Bulletinissa julkaistusta Martti Lehtisen artikkelista, jossa hän toi esiin uusia todisteita siitä, että Lappajärvi on syntynyt meteoriittitörmäyksessä (Lehtinen 1970).

Bulletinilla on pitkä ja tärkeä historia geologisen tutkimuksen julkaisijana. Tämän roolin jatkuvuuteen ja avoimen tieteen tukemiseen voimme geologiyhteisössä vaikuttaa julkaisemalla tutkimustuloksiamme Bulletinissa myös tulevaisuudessa.

FT ELINA LEHTONEN

(elina.lehtonen@helsinki.fi)

tutkijatohtori

Tieteen termipankki ja

Geotieteiden ja maantieteen osasto

PL 64

00014 Helsingin yliopisto

FT NIINA KUOSMANEN

(niina.kuosmanen@helsinki.fi)

tutkijatohtori

Geotieteiden ja maantieteen osasto

PL 64

00014 Helsingin yliopisto

EL aloitti Geologi-lehden toimitussihteerinä vuoden 2020 alusta.

NK on toiminut Bulletinin päätoimittajana vuoden 2019 alusta.

Molemmat artikkelin kirjoittajat ylläpitivät keväällä 2020 Twitterissä kuukauden kestäväää Bulletiniin liittyvää kampanjaa #BulletinGSF -aihetunnisteen alla.

Summary

The Geological Society of Finland, founded in 1886, began its publishing activities in 1929. Presently, the journal is known as Bulletin of the Geological Society of Finland (BGSF). Prior to volume 40 (1968), the Bulletin was known as Comptes Rendus de la Société Géologique de Finland, and volumes 1–39 appeared as a double edition with the “Bulletin de la Commission géologique de Finlande” (former Geological Survey of Finland, Bulletin). In addition to scientific papers, the oldest volumes are important source for the history of the Society containing e.g. list of members and information about activities in three languages: Finnish, Swedish, French. Also German was used as a scientific language in the papers. All volumes published since 1929 are openly available online.

The special Issue “Geological Society of Finland 50th Anniversary” in 1936, contains the first articles written by women in BGSF. Paper by Toini Mikkola (née Teittinen) concerns the crystallographic structure of needle-like quartz (Mikkola 1936), and paper by Anna Hietanen is related to manganese minerals from Pohjanmaa, Finland (Hietanen 1936).

BGSF publish also Special Issues and volumes concentrating around certain topic. During its history BGSF has been important journal both nationally and internationally.

BGSF publishes research articles and short communications in all branches of geosciences. Contributions from outside Finland are welcome, provided that they contain material relevant to geology of Finland or northern Eurasia or are of geological interest. BGSF is an open access publication and both publishing and reading the articles are free of charge. After manuscripts are accepted, the articles are published online and in one of the two printed volumes per year.

Lähdeluettelo

- Eskola, E., Vuoristo, U. ja Rankama, K., 1937. An experimental illustration of the spilite reaction. *Comptes Rendus de la Société Géologique de Finland* 10:61–68.
- Hietanen, A., 1936. Über den Rhodonit und andere Manganminerale von Simsiö, Pohjanmaa. *Comptes Rendus de la Société Géologique de Finland* 9:387–400.
- Lahti, S.I., 1983. Bulletinin toimittajalta. *Geologi* 35(9–10):139.
- Laitakari, A., 1936. Suomen Geologisen Seuran historiikki 1886–1936. *Bulletin de la Commission Géologique du Finland* 9:5–64.
- Lehtinen, M., 1970. New evidence for an impact origin of Lake Lappajärvi Western Finland. *Bulletin of the Geological Society of Finland* 41:89–93.

- Mikkola, T., 1936. Über die Brauchbarkeit der Projektionsmethoden bei der Untersuchung des sogenannten Nadelquarzes. *Comptes Rendus de la Société Géologique de Finland* 9:467–474.
- Miyashiro, A., 1973. Metamorphic rocks and metamorphic belts. George Allen & Unwin, London, 492 s.
- Mölder, K. ja Tynni, R., 1973. Über Finnlands rezente und subfossile Diatomeen VII. *Bulletin of the Geological Society of Finland* 45:159–179.
- Okko, M. ja Vaasjoki, M., 1977. Pohjoismainen yhteistyö julkaisuongelmiemme ratkaisuksi? *Geologi* 29(8):81–84.
- Suomen Geologinen Seura, 1977. Suomen Geologinen Seura. *Geologi* 29(9–10):104–105.
- Virkkala, K., 1986. Suomen Geologisen Seuran historiikki 1886–1986. *Bulletin of the Geological Society of Finland* 58:3–28.

Erään runokirjan matkasta

SATU HIETALA

Tere Tartust!

Tämä juttu kertoo asioista, jotka ihmeellisesti kietoutuvat toisiinsa kirjoitustyön muuttuessa varsinaiseksi salapoliisintyöksi.

Tarton yliopiston geologian laitoksen arkistoista löytyi siivouksen yhteydessä mielenkiintoisia vanhoja Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) henkilökunnan vierailuillaan antamia lahjakirjoja (kuva 1). Yksi niistä oli vuodelta 1965 oleva runokirja nimeltään *Varpusen viserryksiä*, kirjoittajana Anna-Liisa Laitakari (s. 23.9.1892 – k. 29.5.1977, os. Collan) (kuva 2). Anna-Liisa oli geologian

Kuva 1. Kuvassa kirjan "löytöpaikka" Tarton yliopiston geologian laitoksen kirjasto, jossa on siivoustyö käynnissä. Kuva: Satu Hietala

Figure 1. "Find site" of the book at the department of Geology at University of Tartu. Photo: Satu Hietala